

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

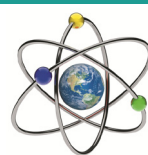

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 784 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil.....	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish.....	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Ilxomjon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqitirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati.....	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi	
Qandli diabet bilan og'riqan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
Shermatova Yakut Sabirovna	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
Turdiyeva Zilola Jalilovna	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
Xalikova Umida Mirovna	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна	
Talaba-yoshlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	156
Kushakova Gulnora Egamkulovna	
Yosh oilalarda ajralishlarni bartaraf etishning pedagogik mexanizmlarini aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish	160
Normurodova Gulnora Ikromovna	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining innovatsion faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari	164
Mamadaliyeva Dildora Alisher qizi	
Psixologik zo'ravonlikning o'smirlarda destruktiv xulq shakllanishiga ta'siri	168
Jurakulova Dildora Ziyadullayevna	
Maktab maslahatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	172
Kazakova Saxiba Abdurayimovna	
Kichik maktab yoshi o'quvchilarida ongli intizomni tarbiyalashning samarali usullari.....	178
Ziyayev Adxamjon	
Lingvokulturologiyada konsept tushunchasining nazariy talqini	182
Jo'rayeva Nozima Nozim qizi	
Sport takomillashuvi bosqichida voleybolchilarning sakrash qobiliyatini rivojlantirish texnologiyasi	185
Shaimardanov Sherbek Abdurashid o'g'li	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	189
Teshaboyeva Feruza Raximovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasiga oilaning katta avlodi va ularning ta'siri.....	192
Ashirova Sojida Baxromovna	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida o'qitishning tarixiy pedagogik ildizlari	196
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	

Talabalarda yozuv kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	200
Jabborova Salomat Abdijalilovna	
Integrativ o'qitish asosida bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni.....	204
Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna	
6-7 yoshli bolalarda mehnatsevarlik xislatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish	208
Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni koxlear implantli bolalar bilan ishlashga tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyasi	213
Raximova Xurshidaxon Sadikovna	
Yevropa muhandislik ta'limi tajribasi asosida texnika yo'nalishlari talabalarida texnik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	217
Xalikova Nargiza Abduvaliyevna	
Tilning obrazli kuchi: perifrazalar turlari va xususiyatlari	221
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashning pedagogik va psixologik xususiyatlari.....	224
Zayirkulova Nozima Ilyas qizi	
Mentorlik faoliyatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish	229
Zikriyayev Zokir Mamirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish.....	232
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Sunnatullayeva Amina	
Professional kompetentlik va uning shaxs psixologik xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqligi	235
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Talaba qizlarni jismoniy faolligini rivojlantirish tasnifi va ularni orgatish metodikasi.....	240
Otasheva Oysanamxon Hamidulla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik	245
Bekchanova Kuvanch Roximovna	
Voleybolchilarni tayyorlashda differensial vositalaridan foydalanishning zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	249
Kambarov Kozimjon Ibragimovich	
2-toifa diabet bilan bog'liq stressga qarshi kurashish strategiyalari va psixologik holatlar	254
Sadikova Umida Botirovna	
Boshlang'ich ta'limda vizual va multimediyaviy texnologiyalarning pedagogik-psixologik ahamiyati	258
Raximova Faridabonu Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida VARK modeli asosida multimodal o'qitishni tashkil etish (OAK talablariga mos maqola).....	261
Raximova Mushtariy Alisher qizi	
Raqamli ta'lim muhitida veb-texnologiyalar asosidagi platformalarning dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va optimallashtirish	264
Zoxidov Jahongir Botirxonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini umumta'lim jarayonida ona tili darslarida rivojlantirish metodikasi.....	272
Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni mustaqil ta'lim jarayonida kasbiy malakani shakllantirishning samarali metodlari	276
Teshabayeva Oyguil Fazliddinovna	
Yetuklik yoshidagi ayollarda hayotdan qoniqish darajasiga o'ziga ishonch va o'z-o'zini qadrlashning ta'siri	280
M. R. Sultonova	
Shifoxonalarda tashkil etilgan maktablarda bemor o'quvchilar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarga qo'yiladigan talablar	284
Umarova Saboxon Minavvarovna, Abdusattorova Gulxumor	

Chet til ta'limida mustaqil ishni tashkil etish masalalariga doir	287
Erkayev Elmirza Temirovich	
10–11 yoshli futbolchilarda tezkorlik sifatini rivojlantirish metodikasi.....	294
Ishmuratov Hasanboy Karimjonovich	
Jismoniy tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining samaradorligini oshirish usullari	298
Yaqubov Arslon Maxmudovich	
Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyati va uning o'rganilishi	301
Dinora Eshboyeva Alisher qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy kompetensiyalarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish. Axloqning kelib chiqishi va asoslanish masalasini nazariy tahlil qilish	306
Shaxayev Bauirjan Seytgalievich	
Maktabgacha ta'limda STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llashda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	310
Ahmedova Zuhraxon Mamurovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning dolzarbligi va zaruriyati	314
Mirzabayeve Zebo Umarovna	
Elektrolitlarda elektr toki mavzusini o'qitishda noto'g'ri tasavvurlar va ularni bartaraf etish metodikasi	317
Xoliqov Qurbonboy To'ychiyevich	
Mediata'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining milliy tarbiya faoliyatini takomillashtirish .	323
Ibodullaeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limga jalb etilgan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashda montessori metodikasining uyg'unligi	327
Ismatova Shodiya Ne'matilla qizi, Xaydarova Shaxlo Narzullayevna	
XIV asr oxiri va XV asr boshlari turkiy tillar taraqqiyotini o'rganishda "Kitob ul-Bulg'at" asarining lingvistik tadqiqi	332
Tursunaliyeva Muslimabonu Abduvosit qizi	
Informatika ta'limida interfaol o'quv majmualari asosida o'yinli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish.....	336
Nabiyev Feruz Abdumannonovich	
STEAM loyihalari asosida maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish.....	341
Choriyor Maxmatraimov Eshmatovich	
Psixolog talabalarda tolerantlik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish	345
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Raqamli ta'lim muhitining pedagogik salohiyati asosida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish (texnologiya fanini o'qitish misolida).....	348
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'zbek tili – faxrim, g'ururim	351
H. Shukurova, M.Jumanazarova	
Zamonaviy dars – pedagogik ijodkorlikning asosiy maydoni.....	355
M. Kuzibayeve	
Talabalarni ta'lim jarayonida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	358
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Raqamli maktabda yashil o'quv dasturi: kengaytirilgan va virtual reallik texnologiyalari bilan integratsiyaning pedagogik modeli.....	362
Maxmudov Abdiqodir Yusupovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish pedagogik muammo sifatida	367
Orinbaeva Jarqinay Djuginis qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	371
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda nazariya va amaliyot integratsiyasi muammolari	377
Sh. A. Xujakulov, T. B. Kadirov	
Uzoq muddat davolanayotgan bolalarning matematik savodxonligini oshirishda fanlararo bog'lanishning roli.....	383
Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li	
Sayyid Burhoniddin Muhaqqiq Termiziyni "Maorif" asarida bilish etikasi va ma'naviy-axloqiy tarbiya	387
Tursunova Nilufar Samiyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	393
Tursunova Saida Isakovna	
Yosh avlodni tarbiyalashda hamkorlik tarbiya texnologiyasining o'rni	396
Pirlijeva Gulmira Botir qizi	
Integrativ raqamli-didaktik yondashuv asosida interfaol o'quv majmuallardan foydalanish muammolari va rivojlanish istiqbollari.....	400
Nabiyev Feruz Abdumannonovich, Mamanazarov Baxrom Jumonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tasviriy faoliyatda bilish jarayonlarini rivojlantirish	405
Sadirova Kamola Giyozovna	
Kurash sport turining yoshlar jismoniy va ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati.....	409
O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi	
Bo'lajak oilaviy shifokorlarning kasbiy motivatsion rivojlanishini ta'minlashning pedagogik yondashuvlari.	413
Xalmuxamedov Bobir Taxirovich	
О развитии учебно-познавательной деятельности студентов	418
М. Халикова	
Психологические механизмы искажения истины в процессе социализации: нормативно-когнитивная модель и смешанное эмпирическое исследование	421
С. Ю. Нишанов	
Методы повышения речевой активности студентов в процессе обучения иностранному языку.....	425
Утешова Зернегул Хурметуллаевна	
Prenatal va erta chaqaloqlik rivojlanishi va rivojlanishning biologik asoslari	429
N. Mirbabayeva	
O'smir shaxsining rivojlanishi	433
Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
O'zbekistonning ma'naviy va madaniy hayotida jadidlarning tutgan o'rni	435
N. M. Qodirova	
Development of Physical Qualities Through the Use of Special Physical Exercises With Student Participation.....	439
Rikhsiev Dilshod Shavkatovich	
Tabiiy fan darslarida STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati	442
Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi	
Special Physical Exercises in Coxarthrosis During the Preoperative and Postoperative Periods of Rehabilitation.....	446
Valiev Farrukh Nigmatjonovich	
Роль цифровых технологий и дидактических принципов в учебных практик.....	449
Байметов М. М.	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish – didaktik zaruriyat shafatida	453
Xoliqulova Dilnoza Sheraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	457
Farsaxonova Mastura Jalol qizi	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirishning yangi tamoyillari	464
O'tayev Akram Yo'ldoshevich	

Chet tilda tinglab tushunishdagi muammolar va ularni bartaraf etish usullari	467
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning verbal-kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirishning ijtimoiy ahamiyati	471
<i>Nematova Gulsanam Abdullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida "Tibbiy biologiya. Umumiy genetika" fanini o'qitishning psixologik jihatlarining amaliy ahamiyati.....	476
<i>Sharipova Farida Salimldjanovna</i>	
Fransuz tili ta'limida madaniyatlararo muloqot kompetentsiyasini rivojlantirishning pedagogik tizimi	483
<i>Muzaffarova Nodira Mardonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida takomillashtirilgan sifat menejmentini amaliyotga tatbiq etish bo'yicha tajriba-sinov ishlari.....	488
<i>Mirzayeva Shaxida Abidinbiyevna, Mamanazarova Nargiza Komildjanovna</i>	
Maktab ta'lim jarayonida interaktiv simulyatoralarni VISC-5E pedagogik modeli asosida integratsiya samaradorligini tahlil qilish (Ixtisoslashtirilgan maktablar misolida).....	492
<i>Qo'chqorov Shaxzod Begali o'g'li, Turabdjano'v Sadritdin Maxamatdinovich</i>	
Rinolaliyada tovushlar talaffuzining rivojlanish xususiyatlari	500
<i>Baltabayeva Durdona Erkin qizi</i>	
Intellectual mulk egalari muvaffaqiyatga erishishning psixologik omillari	504
<i>Shamshetov Jiyenbay Karamaddinovich</i>	
O'zbek xalq ertaklarida bola shaxsi ijtimoiy shakllanishiga doir pedagogik qarashlarning ifodalanishi	507
<i>Askarova Zuhra Shavkat qizi</i>	
Turkiy yozma yodgorliklarda soletsizm fenomeni: genezisi va funksional xususiyatlari	511
<i>D. A. Raxmatova</i>	
Bo'lajak pedagoglarni bolalar ijtimoiylashuvini boshqarishga tayyorlash metodikasi	517
<i>Toxtasunova Gulbaxor Abdurazzakovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Raqamli direktor" axborot-boshqaruv tizimini joriy etish va undan foydalanish mexanizmlari	521
<i>Berdaliev Gulasal Abdukunduzovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirishda o'yinning ahamiyati	526
<i>Xomidova Dilorom Abduraxmonovna, Xoshimova Zuxra Sulton qizi</i>	
Current Problems of Teaching Instrumental Performance in the Field of Music Pedagogy	531
<i>Mirsadullaev Mirlaziz Mirmuslimovich</i>	
Methods of Forming the Readiness of Students With Disabilities for Lessons Using an Individual Approach.....	535
<i>Kuzieva Gulnoza Makhamadaliyevna</i>	
Pedagogical Factors in Enhancing Performance Skills in a Choral Ensemble	540
<i>Akhmedov Bakhodirkhon Sayfiddinovich</i>	
Yassaviy hikmatlarini adabiy sharhlash usuli orqali o'qitish.....	545
<i>Kenjayeva Rayhona Muzaffar qizi</i>	
Yosh suzuvchilarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish usullari: kinematik zanjir va integrativ yondashuv	550
<i>Yuldashova Madina Murodjon qizi</i>	
10–13 yosh suzuvchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari: sezgir davr va sportga xos yondashuv	556
<i>Ortiqova Ma'muraxon G'ulom qizi</i>	
Yosh taekvondochilarda qat'iy tartiblashtirilgan mashqlar (pumse)da tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari	563
<i>Vahobov Asadbek Akramjon o'g'li</i>	
O'zbek jang san'ati bilan shug'ullanuvchi sportchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirishda integrativ-milliy yondashuv usuli	570
<i>Jo'raboyeva Odinaxon Umid qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini stol tennisi sport turiga qiziqitirish va ularning umumiy jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	576
<i>Azimova Dilnoza Raximjon qizi</i>	

Tibbiy madaniyatning psixologik xususiyatlari	579
<i>Asrarchanova E'tibor Abduvahob qizi</i>	
Shaxsda agressiv xulq-atvorni shakllanishi borasida xorij psixologlarining yondashuvlari	582
<i>Xojiakbarova Dildora Abdug'afforovna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda milliy qadriyatlardan foydalanish texnologiyalari.....	586
<i>Sodiqova Shoista Akbarovna, Lutfullayeva Iroda Abduvahob qizi</i>	
Til ta'limining hozirgi holati.....	590
<i>Kushkarbekova Marjan Usenovna</i>	
Talabalarning ijodiy rivojlanishida kretivlikning asosiy yo'nalishlari	593
<i>Alimova Gulchehra Qobilovna</i>	
Xorijiy tillarni o'rganishda yozma nutqning ahamiyati.....	596
<i>Safarova M. A.</i>	
Qoraqalpoq sinflarda o'zbek tili fanini o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	600
<i>Venera Allashova Tanirberdievna</i>	
Интеграция искусственного интеллекта в образование: польза или вред.....	602
<i>Karimbayev Atabek Merdanovich</i>	
Tibbiy kimyo darslarida talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirish usullari	606
<i>Xolmurodova D. K., Safarova N. S.</i>	
Intellektual avlod – sog'lom jamiyat poydevori: tibbiyot talabalarining o'quv jarayonida kommunikativ kompetentligiga ta'sir etuvchi psixologik omillar.....	610
<i>Tursunbekova Nozima</i>	
Sportning voleybol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	613
<i>Roziqov Normurod Elmonovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	618
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida yordamga muhtoj bolalar integratsiyasi va korreksiyasi.....	622
<i>Olimova Nodirabegim Ibroximjon qizi, Sulaymonova Shahnoza Alisher qizi</i>	
Sportning gandbol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazish texnologiyalarini takomillashtirish	626
<i>Berdiyev Jamshid Baxriddinovich</i>	
18–21 yoshdagi talaba futbolchilarning musobaqa faoliyati jarayonida hujum harakatlarining miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari	631
<i>Djemilov Temur Rasimovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida harakatli o'yin vositalari orqali sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlar samaradorligining ahamiyati.....	636
<i>Eshpo'latova Dilnoza Mamaniyoz qizi</i>	
Ota-ona bilan munosabatlarning maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ta'siri.....	641
<i>Izaitullayeva Lazokat Eshimboyevna</i>	
Yosh futbolchilarning jismoniy tayyorligini oshirishda kompleks mashg'ulot tizimining samaradorligi.....	646
<i>Zaripova Farida Abdullayevna, Kamoliddinov Sharif Kamoliddin o'g'li</i>	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichida sport gimnastikasi mashg'ulotlarini rejalashtirishning ilmiy-uslubiy asoslari.....	650
<i>Mirzayev Dilshod Xamidovich</i>	
Mahalla – “jonli muzey”: 6–7 yoshli bolalarda milliy g'ururni lokal identifikatsiya orqali kuzatish modeli.....	654
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Yengil dizatriyalı bolalarda nutqning bo'g'in tuzilishi va uning shakllanish xususiyatlari.....	658
<i>Pardayeva Muxlisa Furqat qizi</i>	
Ochilmagan bo'z qalblar hazor.....	662
<i>Eshpulatova Saodat Maxmatovna</i>	

Speaking Fluency Development Based on CEFR Linguistic.....	665
Abdullayeva Charos Farkhodovna	
Integrating Visual-Based Activities in English Lessons for Primary School Pupils	670
Ataullayev Fazliddin	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligiga ta'siri	674
Bovanova Umida Abduvahobovna, Ashurova Dildora Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli	679
Bovanova Umida Abduvahobovna, Radjabova Gulchexra Xalbayevna	
Lotin tilini o'qitishda metodlarning qo'llanilishi va uning ahamiyati	683
Eshmurodova Shirin Oybekovna	
Nutqiy kompetensiyaning integratsion o'qitishda yangi metodlari va usullari	686
Fayzullayev Sarvar Ibrohim o'g'li	
Talabalarda affilativ motivatsiyani rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari va komponentlari	689
Omonova Nilufar Omon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ta'lim samaradorligini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning o'rni	694
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyeovich, Qodirova Sarvinoz Bahodir qizi	
Tikuv texnologiyalari asosida o'quvchilarning amaliy topshiriqlar bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish	698
Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna	
Bo'lajak muhandislarning xorijiy til bilish ko'nikmalarini rivojlantirishda individual va differensial yondashuvlar uyg'unligi	702
Qurbonova Nafisa Saidjonovna	
Tárbiya párin oqítw arqalı oqíwshlardín kreativ qábiletin rawajlandırıw.....	706
Reymova Gulaim	
Mirishkor toponimlarining leksik-semantik xususiyatlari	710
Ro'ziyeva Hilola Fayzulla qizi	
Taekvondochilarning jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	714
Saydaxmadov A'zamxon Valixonovich, Qosimova Nargizaxon Rustamxon qizi	
The Role of Music in Human Spiritual Development and Educational Significance.....	717
Shokirkhonov Bakhtiyorxon Botirkhonovich	
Boshlang'ich ta'limda tabiatga ongli munosabatni shakllantirishning nazariy metodologik asoslari.....	722
Sayfedinova Dildora Ikramiddinova	
Gematologik-onkologik kasalliklarga chalingan o'quvchilar uchun gosptal maktablarida ta'lim jarayonini tashkil etish	726
Isamuxamedova Dildora Raxmatillayevna, Qayumova Sabrina To'liqin qizi	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	730
Ibragimova Shoira Normuminovna	
Optimisation of Technical and Physical Potential in the Implementation of the Rotational Method of Pushing the Core.....	733
Tajimbetov Anvar Tengelbayevich	
Magistrlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish – kasbiy faoliyatda o'z-o'zini shakllantirish omili sifatida.....	736
Turmatov Jaloliddin Raxmatullayevich	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish modeli	743
Usmonova Kamola Erkinovna	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ijtimoiy lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	749
X. A. Suyunova	
Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni	752
Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna	
Motivatsiya – inson faoliyatini harakatga keltiruvchi psixologik omil sifatida	756
Yo'ldoshev Javlon Ablanazar o'g'li	

Цифровые технологии и искусственный интеллект в обучении иностранным языкам: теоретико-методологический анализ	760
<i>Абидова М. И., Абидова Д. М.</i>	
Сюжетно-ролевая игра как способ психоэмоционального развития детей дошкольного возраста, находящихся на длительном лечении.....	764
<i>Амитова Майисия Рахмателлаевна</i>	
Эффективные приемы презентации лексики на уроках иностранного языка	767
<i>Гилязиева Насиба Михайловна</i>	
Речевые действия в методике формирования коммуникативной компетенции при обучении РКИ...	770
<i>Ислямова Сония Юнусовна</i>	
Трансформация ценностей, связанных с физической активностью, у представителей разных поколений: результаты современных исследований	779
<i>У. Ш. Салимов</i>	

TINGLAB TUSHUNISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA AUTENTIK MATERIALLARNING O'RNI

Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
„Roman-german tillari“ kafedrası dotsenti

ORCID: 0009-0007-9610-4355

Annotatsiya: Mazkur maqolada chet tilini o'qitish jarayonida tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni va ahamiyati ilmiy-metodik jihatdan tahlil qilinadi. Tinglab tushunish retseptiv nutq faoliyatining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchilarning fonetik, leksik va pragmatik ko'nikmalarini shakllantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Tadqiqotda autentik materiallarning (audioyozuvlar, podkastlar, intervyular, videolavhalar, real kommunikativ nutq namunalari) didaktik imkoniyatlari, ularning o'quv motivatsiyasiga, madaniyatlararo kompetensiyaga va kommunikativ faollikka ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, an'anaviy sun'iy o'quv materiallari bilan autentik resurslarning qiyosiy tahlili amalga oshiriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, autentik materiallardan tizimli va metodik jihatdan asoslangan holda foydalanish tinglab tushunish jarayonini real kommunikativ vaziyatlarga yaqinlashtiradi hamda o'quvchilarning nutqni tez va to'g'ri idrok etish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Maqolada samarali metodik tavsiyalar ham ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: tinglab tushunish, autentik materiallar, retseptiv kompetensiya, kommunikativ yondashuv, chet tilini o'qitish, nutq faoliyati, madaniyatlararo kompetensiya, didaktik vositalar, motivatsiya.

Abstract: This article examines the role of authentic materials in developing listening comprehension competence in foreign language teaching from a scientific and methodological perspective. Listening is considered a fundamental component of receptive speech activity that contributes to the development of phonetic, lexical, and pragmatic skills. The study explores the didactic potential of authentic materials such as audio recordings, podcasts, interviews, video materials, and real-life communicative speech samples, as well as their impact on learners' motivation, intercultural competence, and communicative engagement. A comparative analysis of traditional instructional materials and authentic resources is also conducted. The findings indicate that systematic and methodologically grounded use of authentic materials brings the learning process closer to real communicative situations and significantly improves learners' ability to comprehend spoken language accurately and efficiently. The article also provides practical methodological recommendations for effective implementation.

Key words: listening comprehension, authentic materials, receptive competence, communicative approach, foreign language teaching, speech activity, intercultural competence, didactic tools, motivation.

Аннотация: В данной статье научно-методически анализируется роль аутентичных материалов в развитии компетенции аудирования при обучении иностранным языкам. Аудирование рассматривается как важнейший компонент рецептивной речевой деятельности, способствующий формированию фонетических, лексических и прагматических навыков обучающихся. В исследовании раскрываются дидактические возможности аутентичных материалов (аудиозаписи, подкасты, интервью, видеоматериалы, образцы реальной коммуникации), а также их влияние на учебную мотивацию, межкультурную компетенцию и коммуникативную активность студентов. Проводится сравнительный анализ традиционных учебных текстов и аутентичных ресурсов. Результаты исследования показывают, что систематическое и методически обоснованное использование аутентичных материалов способствует приближению учебного процесса к реальным коммуникативным условиям и значительно повышает уровень понимания устной речи. В статье также предлагаются практические методические рекомендации.

Ключевые слова: аудирование, аутентичные материалы, рецептивная компетенция, коммуникативный подход, обучение иностранным языкам, речевая деятельность, межкультурная компетенция, дидактические средства, мотивация.

KIRISH

Globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro akademik va professional aloqalarning kengayishi chet tillarini samarali o'qitish masalasini zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylantirdi. Ayniqsa, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish bugungi kunda chet tilini o'qitish metodikasining markaziy maqsadi sifatida e'tirof etilmoqda. Kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismlaridan biri bo'lgan tinglab tushunish kompetensiyasi esa real muloqot jarayonida axborotni qabul qilish, tahlil qilish va mazmunan to'g'ri talqin etish imkonini beruvchi asosiy retseptiv ko'nikma hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inson kundalik kommunikatsiya jarayonida axborotning katta qismini aynan eshitish orqali qabul qiladi. Shunga qaramay, amaliyotda tinglab tushunish ko'nikmasi ko'pincha ikkilamchi o'rinda qolib, grammatika va o'qish ko'nikmalariga nisbatan kamroq e'tibor qaratiladi. Natijada o'quvchilar real nutq tezligi, tabiiy talaffuz, intonatsiya, dialektal xususiyatlar va spontan nutq elementlarini idrok etishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Bu esa ularning kommunikativ faoliyatida psixologik to'siqlar va nutqiy noaniqliklarni yuzaga keltiradi.

Zamonaviy metodik yondashuvlarda tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirish uchun o'quv jarayonini real kommunikativ vaziyatlarga maksimal darajada yaqinlashtirish zarurligi ta'kidlanadi. Shu nuqtai nazardan, autentik materiallar – ya'ni ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan real kommunikativ maqsadda yaratilgan audio va video resurslar – muhim didaktik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Podkastlar, intervyular, yangiliklar dasturlari, ijtimoiy tarmoq videolari, film va serial parchalarida til tabiiy fonetik xususiyatlari, spontan nutq shakllari, madaniy kontekst va pragmatik elementlar bilan birgalikda namoyon bo'ladi. Bu esa o'quvchilarda nafaqat lingvistik, balki sotsiokulturni va pragmatik kompetensiyani ham rivojlantirish imkonini beradi. An'anaviy darslik materiallari ko'pincha sun'iy tarzda soddalashtirilgan, grammatik jihatdan "tozalangan" va real nutqdagi tabiiy elementlardan xoli bo'ladi. Bunday materiallar boshlang'ich bosqichda ma'lum darajada foydali bo'lsa-da, yuqori bosqichlarda o'quvchilarni real kommunikativ muhitga tayyorlashda yetarli samara bermaydi. Aksincha, autentik materiallardan tizimli va metodik asosda foydalanish o'quvchilarning eshitish sezgirligini, tezkor axborot qayta ishlash qobiliyatini va nutqni kontekst asosida tushunish malakasini sezilarli darajada oshiradi.

Shu bois mazkur tadqiqotda tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni ilmiy-metodik jihatdan asoslab beriladi, ularning didaktik imkoniyatlari va ta'lim jarayonidagi samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, zamonaviy raqamli muhitda autentik resurslarga keng imkoniyatlar mavjud bo'lishiga qaramay, ularni maqsadli va metodik jihatdan to'g'ri integratsiya qilish masalasi hali ham dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirish masalasi chet tilini o'qitish metodikasida markaziy o'rin egallaydi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tinglab tushunishni oddiy eshitish jarayoni emas, balki murakkab psixolingvistik va kognitiv faoliyat sifatida talqin etadi. Xususan, J. Harmer o'zining metodik izlanishlarida tinglab tushunish ko'nikmasi o'quvchilarning kommunikativ tayyorgarligini belgilovchi asosiy omillardan biri ekanligini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, darsliklarda sun'iy ravishda soddalashtirilgan audio matnlar o'quvchini real nutq muhitiga to'liq tayyorlay olmaydi, chunki ular tabiiy nutq tezligi, reduksiya va spontanlik elementlarini yetarlicha aks ettirmaydi. Shu sababli u autentik materiallardan bosqichma-bosqich foydalanishni tavsiya etadi. Harmerning yondashuvi nazariy jihatdan asosli bo'lsa-da, unda autentik materiallarni tanlash mezonlari va ularning samaradorligini baholash mexanizmlari batafsil ishlab chiqilmagan.^[1]

Ikkinchi muhim ilmiy manba sifatida N. Andersonning tinglab tushunish strategiyalariga oid tadqiqotlarini ko'rsatish mumkin. U tinglab tushunish jarayonini "bottom-up" va "top-down" strategiyalar uyg'unligi asosida izohlaydi hamda o'quvchilarni strategik tinglashga o'rgatish zarurligini asoslaydi. Anderson autentik materiallar o'quvchilarning kontekstual taxmin qilish, asosiy g'oyani ajratish va selektiv tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishini ilmiy tajribalar orqali ko'rsatib bergan. Biroq uning tadqiqotlari asosan ingliz tili auditoriyasiga qaratilgan bo'lib, boshqa xorijiy tillar, xususan, nemis yoki boshqa Yevropa tillari kontekstida metodik moslashtirish masalasi yetarli darajada ochilmagan.^[2]

Mahalliy olimlardan biri sifatida Sh. Safarovaning chet tilini o'qitishda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga oid ishlari alohida e'tiborga loyiqdir. Olimaning tadqiqotlarida retseptiv ko'nikmalarni rivojlantirishda interaktiv metodlar, dialogik mashqlar va multimedia vositalarining ahamiyati asoslab berilgan. Safarova tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda o'quvchining faol ishtiroki va motivatsiyasi hal qiluvchi omil ekanini ta'kidlaydi. Biroq uning ilmiy ishlari ko'proq umumiy metodik tavsiyalar bilan cheklanib, aynan autentik materiallarni tizimli integratsiya qilish modeli va ularning samaradorligini o'lchash mezonlari yetarlicha chuqur tahlil qilinmagan.^[3]

Yuqoridagi tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, xorijiy adabiyotlarda autentik materiallarning nazariy asoslari va strategik yondashuvlari keng yoritilgan bo'lsa, mahalliy izlanishlarda ko'proq umumiy pedagogik yondashuv ustunlik qiladi. Ammo zamonaviy raqamli muhit sharoitida autentik materiallarni tanlash, ularni darajaviy moslashtirish, o'quvchilarning psixologik tayyorgarligi va lingvistik bazasini hisobga olgan holda bosqichma-bosqich qo'llash masalasi hali ham kompleks yondashuvni talab qiladi. [5]

Muallif sifatida shuni ta'kidlash joizki, tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallardan foydalanish faqatgina real nutq namunalari darsga olib kirish bilan cheklanmasligi kerak. Asosiy e'tibor ularni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, maqsadli topshiriqlar bilan boyitish va natijadorlikni aniq mezonlar asosida baholashga qaratilishi lozim. Ayniqsa, O'zbekiston ta'lim tizimida kredit-modul tizimi va kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi sharoitida autentik materiallarni tizimli ravishda integratsiya qilish metodik modelini ishlab chiqish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning samaradorligini aniqlash maqsadida kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlar uyg'unligi ta'minlandi. Avvalo, muammoning ilmiy asoslarini aniqlash uchun tahliliy va qiyosiy-taqqoslash usullari qo'llanildi. Xorijiy va mahalliy tadqiqotchilarning ishlari o'rganilib, autentik hamda an'anaviy (sun'iy yaratilgan) o'quv materiallarining didaktik imkoniyatlari o'zaro taqqoslandi. Qiyosiy tahlil jarayonida tinglab tushunish jarayoniga ta'sir etuvchi omillar, nutq tezligi, leksik murakkablik, kontekstual boylik va madaniy komponent mavjudligi mezon sifatida belgilandi. Natijada autentik materiallarning real kommunikativ vaziyatlarga yaqinligi va strategik tinglash ko'nikmalarini faollashtirishdagi ustunligi aniqlashtirildi.

Empirik bosqichda esa tajriba-sinov metodi qo'llanildi. Tadqiqot oliy ta'lim muassasasining chet tili yo'nalishida tahsil olayotgan talabalari ishtirokida olib borildi. Ishtirokchilar shartli ravishda nazorat va tajriba guruhlariga ajratildi. Nazorat guruhida an'anaviy audio matnlar asosida dars tashkil etilgan bo'lsa, tajriba guruhida autentik materiallar (intervyular, podkastlar, videolavhalar) asosida topshiriqlar tizimi ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etildi. [6]

Natijalarni aniqlash maqsadida diagnostik testlar, kuzatish va so'rovnomalar usullaridan foydalanildi. Olingan ma'lumotlar sifat va miqdoriy jihatdan tahlil qilindi. Yakuniy ko'rsatkichlar tajriba guruhida tinglab tushunish darajasi, asosiy mazmunni ajratish va detallarni aniqlash ko'nikmalari sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqotda autentik materiallarning tinglab tushunish kompetensiyasiga ta'sirini aniqlash maqsadida ikki oy davomida tajriba-sinov ishlari olib borildi. Tadqiqotda jami 48 nafar talaba ishtirok etdi. Ular teng ravishda nazorat va tajriba guruhlariga ajratildi. Dastlabki bosqichda har ikkala guruhda tinglab tushunish darajasini aniqlash uchun diagnostik pre-test o'tkazildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, nazorat guruhining o'rtacha ko'rsatkichi 56 %, tajriba guruhiniki esa 55 % ni tashkil etdi. Bu esa guruhlarining boshlang'ich tayyorgarlik darajasi deyarli bir xil ekanini tasdiqladi.

Tajriba jarayonida nazorat guruhida an'anaviy, darslik asosidagi soddalashtirilgan audio matnlar bilan ishlash davom ettirildi. Tajriba guruhida esa autentik materiallar, intervyular, podkastlar, videolavhalar va real nutq namunalari asosida maxsus ishlab chiqilgan topshiriqlar tizimi qo'llanildi. Dars jarayonida asosiy mazmunni aniqlash, detallarni ajratish, kontekst asosida ma'no chiqarish va selektiv tinglash strategiyalariga alohida e'tibor qaratildi.

Yakuniy bosqichda o'tkazilgan post-test natijalari sezilarli farqni ko'rsatdi. Nazorat guruhida o'rtacha ko'rsatkich 64 % ni tashkil etib, o'sish 8 % ga teng bo'ldi. Tajriba guruhida esa o'rtacha natija 78 % ga yetdi va o'sish 23 % ni tashkil etdi. Statistik jihatdan bu farq muhim ko'rsatkich hisoblanadi, chunki autentik materiallardan foydalangan guruhda natija deyarli uch barobar yuqori o'sishni namoyon etdi. [11;56]

Natijalar dinamikasini diagramma ko'rinishida tahlil qilganda, tajriba guruhida ko'rsatkichlar keskin yuqoriga ko'tarilganini, nazorat guruhida esa o'sish nisbatan sust va barqaror xarakterga ega ekanini ko'rish mumkin. Bu holat autentik materiallarning real nutq tezligi va tabiiy kommunikativ muhitni aks ettirishi bilan izohlanadi. Sifat tahlili maqsadida o'tkazilgan so'rovnomalar natijalari ham ijobiy tendensiyani tasdiqladi. Tajriba guruhidagi talabalarning aksariyati dars jarayonida qiziqish va motivatsiya oshganini, real nutqni tushunish qobiliyati rivojlanganini va kontekst orqali ma'no chiqarish ko'nikmasi mustahkamlanganini qayd etdi. Ayniqsa, nutq tezligiga moslashish va asosiy g'oyani tez ajratish ko'rsatkichlarida sezilarli o'sish kuzatildi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Xususan, leksik zaxirasi yetarli bo'lmagan talabalar dastlab autentik materiallarni qabul qilishda qiyinchilikka duch kelishdi. Ba'zi hollarda material murakkabligi o'quvchining psixologik ishonchiga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Bu esa autentik materiallarni tanlashda darajaviy moslik va metodik bosqichlilik tamoyillariga qat'iy amal qilish zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, autentik materiallar tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Ular o'quvchilarga tabiiy nutqni, turli aksentlar va talaffuzlarni tushunishni o'rgatadi, shuningdek motivatsiyani oshiradi va tilga nisbatan qiziqishni uyg'otadi. Analizdan ma'lum bo'ldiki, soddalashtirilgan materiallarga qaraganda autentik materiallar o'quvchilarning retseptiv ko'nikmalarini tezroq va samaraliroq shakllantiradi. Shu bilan birga, tadqiqot davomida ba'zi muammolar ham aniqlangan: o'quvchilarning ayrimlari uchun autentik nutqning tezligi va murakkabligi qiyinchilik tug'diradi, shuningdek o'qituvchilarda autentik materiallarni tanlash va darsga integratsiya qilish bo'yicha yetarli metodik ko'nikmalar mavjud emas.

Shu asosda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- darslarda autentik materiallardan bosqichma-bosqich foydalanish, avval soddalashtirilgan, so'ngra tabiiy nutq materiallarini joriy etish;
- o'qituvchilar uchun seminar va treninglar tashkil etish, autentik materiallarni tanlash va darsga samarali integratsiya qilish bo'yicha ko'nikmalarni oshirish;
- tinglab tushunish faoliyatini rag'batlantiruvchi motivatsion vazifalar va topshiriqlar ishlab chiqish;
- rivojlanishni monitoring qilish uchun baholash mezonlarini ishlab chiqish va o'quvchilarni individual hamda guruh bo'yicha kuzatish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Education.
2. Anderson, N. J. (1995). Listening comprehension in second language: framework, research and pedagogy. TESOL Quarterly, 29(2), 263–297.
3. Rost, M. (2011). Teaching and Researching Listening. Routledge.
4. Richards, J. C. (2008). Teaching Listening and Speaking: From Theory to Practice. Cambridge University Press.
5. Brown, H. D. (2004). Language Assessment: Principles and Classroom Practices. Longman.
6. Vandergrift, L. & Goh, C. (2012). Teaching and Learning Second Language Listening: Metacognition in Action. Routledge.
7. Field, J. (2008). Listening in the Language Classroom. Cambridge University Press.
8. Safarova, Sh. (2019). Chet tilini o'qitishda interaktiv metodlar yordamida retseptiv ko'nikmalarni shakllantirish. Pedagogika va Innovatsiyalar jurnal, 2(4), 45–52.
9. Nunan, D. (2003). Practical English Language Teaching. McGraw-Hill.
10. Vandergrift, L. (2007). Extensive listening practice and input enhancement using mobile phones: Encouraging out-of-class learning with mobile phones. TESLEJ, 11(2), 1–17.
11. Richards, J. C. & Renandya, W. A. (2002). Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice. Cambridge University Press.
12. Brown, J. D. (2001). Using Surveys in Language Programs. Cambridge University Press.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.